

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут педагогічний

Кафедра педагогіки початкової освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

Освітня програма «Початкова освіта»

Спеціальність 013 «Початкова освіта»

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №_14_від “09” червня 2022 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи здоров'язбереження
Викладач (-і)	доц. Ілійчук Любомира Василівна
Контактний телефон викладача	+380507075060
Е-mail викладача	liubomyra.iliichuk@gmail.com
Формат дисципліни	Лекції, практичні заняття, самостійна робота
Обсяг дисципліни	90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://test-d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації: 2 години на тиждень (четвер, 13.30 год., 702 ауд.)
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна «Основи здоров'язбереження» вивчається студентами спеціальності «Початкова освіта» на першому курсі у першому семестрі. Даний курс передбачає ознайомлення майбутніх фахівців із теоретико-методологічними і методичними основами організації здоров'язберігаючого навчально-виховного середовища у сучасній початковій школі. У процесі вивчення дисципліни студенти отримують знання про сучасні наукові концепції збереження здоров'я учнів та шляхи впровадження здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховний процес початкової школи. Здобувачі вищої освіти ознайомлюються із сутністю і видами здоров'язберігаючих педагогічних технологій; основними положеннями, що визначають зміст, організаційні форми та методи організації навчально-виховного процесу відповідно до загальних цілей збереження здоров'я учнів; закони і закономірності оздоровчого навчання і виховання молодших школярів; зміст і методику використання оздоровчих технік у навчально-виховному процесі початкової школи; особливості застосування здоров'язберігаючих педагогічних технологій задля збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я учнів. У ході вивчення навчальної дисципліни «Основи здоров'язбереження» студенти вчать аналізувати наукову літературу з проблеми організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу у початковій школі; враховувати принцип регіональності у процесі вибору форм і методів збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів; моделювати систему діяльності вчителя і учнів, яка сприятиме формуванню у них умінь та навичок збереження здоров'я і ведення здорового способу життя; творчо використовувати педагогічні надбання щодо організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу у початковій школі, зокрема у школах сільської та гірської місцевості. Вивчення курсу «Основи здоров'язбереження» дає змогу здобувачам вищої освіти оволодіти сучасними технологіями і оздоровчими техніками збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів, сформуванню у них готовності до створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів та впровадження здоров'язберігаючих технологій в практику роботи початкової школи.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета курсу полягає у підготовці здобувачів вищої освіти до організації здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі, ознайомленні студентів із сучасними технологіями збереження та зміцнення здоров'я молодших школярів, формуванні у них готовності до здоров'язберігальної діяльності в освітньому середовищі початкової школи.</p>	
<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни Ви ознайомитеся із сучасними здоров'язберігаючими педагогічними технологіями, змістом і методикою використання оздоровчих технік у навчально-виховному процесі початкової школи; навчитесь здійснювати пошук, аналізувати, систематизувати й узагальнювати інформацію щодо збереження здоров'я і ведення здорового способу життя; оволодієте вміннями виявляти, ставити та вирішувати проблеми збереження і зміцнення здоров'я як власного, так і оточуючих; навчитесь застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та ведення здорового способу життя; набудете знань і вмінь щодо організації здоров'язберігаючого освітнього середовища у початковій школі.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
Програмні результати навчання:	

- Володіння системою наукових знань із дисциплін загальної та професійної підготовки. Знання сучасних теоретичних основ освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти.
- Знання вікових особливостей дітей, індивідуальних відмінностей у перебігу їхніх пізнавальних процесів.
- Знання нормативних документів, що регламентують початкову освіту: Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм предметів, які вивчаються в початковій школі, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, вимог Концепції нової української школи.
- Уміння застосовувати знання із дисциплін загальної та професійної підготовки у педагогічній діяльності.
- Здатність до здійснення ефективної комунікації у процесі вирішення професійно-педагогічних задач, усунення комунікативних бар'єрів між педагогом та дітьми.
- Здатність прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію із іншими суб'єктами освітнього процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, налагоджувати педагогічну співпрацю з батьками дітей з особливостями психофізичного розвитку.
- Здатність до створення безпечного, психологічно комфортного, толерантного, здоров'язбережувального освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів з урахуванням їхніх вікових, індивідуальних особливостей та регіональних чинників розвитку.
- Здатність до навчання впродовж життя і вдосконалення з високим рівнем автономності набутої під час навчання кваліфікації.
- Здатність аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, працювати в команді, реалізувати свої права й обов'язки як члена демократичного суспільства, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
Лекції			12		
практичні заняття			18		
самостійна робота			60		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність		Курс (рік навчання)	Нормативний/ Вибірковий	
Перший	Початкова освіта		Перший	Вибірковий	
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконан ня
Модуль 1. Тема 1 Система здоров'язбережувальної діяльності загальноосвітньої школи	Лекція, практичне заняття	1. Здоров'язберігаючі технології у навчальному закладі / упоряд. О.Колонькова, О.Литовченко. К.: Шкільний світ, 2009. 128 с. 2. Концепція Нової української школи. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf 3. Сливка Л. Здоров'язбережувальна	Добір літератури до теми, написання есе або наукового повідомлення, створення презентації, опрацювання питань для тестового контролю знань в системі	Максимальна оцінка - 5	один тиждень

		педагогіка: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г.М., 2016. 200 с. 4. Стасенко В.Г., Волканова В.В. Здоров'язбережувальні технології. К.: Шкільний світ, 2013. 120 с.	дистанційного навчання, опрацювання наукової статті до теми, складання словника (8 год.)		
Тема 2 Зміст і особливості здоров'язберігаючої діяльності вчителя початкових класів	Лекція, практичне заняття	1. Антонова О.Є., Поліщук Н.М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів: монографія. Житомир: Видво ЖДУ ім. І.Франка, 2016. 248 с. 2. Кондратюк С.М. Інтегрований підхід до формування у молодших школярів здорового способу життя: здоро'язбережувальне виховання: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2013. 191 с. 3. Презлята Г. Здоровий спосіб життя: ідеї, пошуки, досвід: монографія. Ів.-Фр.: НАІР, 2013. 484 с. 4. Сливка Л. Здоров'язбережувальна педагогіка: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г.М., 2016. 200 с.	Складання списку бібліографічних джерел до теми, формування таблиці і схеми до теми, реферування наукової статті, анотація наукових поглядів до теми, створення презентації, опрацювання завдань для тестового контролю знань в системі дистанційного навчання (8 год.)	Максимальна оцінка - 5	один тиждень
Тема 3 Врахування природних біологічних ритмів у процесі організації навчальної діяльності молодших школярів	Лекція-прес-конференція практичне заняття	1. Богосвятська А. «Ранок» і «вечір» уроку як гармонійна зміна природних психофізіологічних фазових станів дитини. Зарубіжна література в школах України. 2016. № 10. С. 10-18. 2. Кондратюк С.М., Павлушенко Н.М. Працездатність учня. Основи здоров'я. 1-4 класи: матеріали до уроків: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2013. 162 с. 3. Желібо Є.П., Зацарний В.В. Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини. Безпека життєдіяльності: підручник. К.: Каравела,	Складання літератури до теми, створення презентації, написання есе або наукового повідомлення, опрацювання наукової статті до теми, опрацювання питань для тестового контролю знань в системі дистанційного навчання, складання словника термінів до	Максимальна оцінка - 5	один тиждень

		2007. 169 с. 4. Плахтій П.Д. Біоритми і режим дня дітей та підлітків. Основи шкільної гігієни і валеології. Теорія, практикум, тести: навч. посіб. Кам'янець-Подільський, 2009. 285 с.	теми (8 год.)		
Модуль 2. Тема 4 Можливості використання аеротерапії, арт-терапії та пісочної терапії у навчально-виховному процесі ЗОШ І ступеня	Лекція, практичне заняття	1. Ілійчук Л.В. Педагогічні умови використання арт-терапії в освітньо-виховному просторі початкової школи. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2016. № 2. С. 114-118. 2. Мірошніченко Т.В. Навчально-виховний потенціал педагогічної пісочниці у змісті професійної підготовки педагога. Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць. Полтава, 2011. С. 218-223. 3. Теорія і практика арт-терапії: навчально-методичний комплекс / уклад. І.В.Бабій. Умань, 2014. 75 с. 4. Федій О.А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика: монографія. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2009. 404 с.	Складання списку бібліографічних джерел до теми, опрацювання наукової статті, створення презентації, опрацювання завдань для тестового контролю знань в системі дистанційного навчання, написання есе або наукового повідомлення, створення колективного проєкту (12 год.)	Максимальна оцінка - 5	два тижні
Тема 5 Методичні основи використання казкотерапії, кольоротерапії та світлотерапії в умовах початкової школи	Лекція-діалог, практичне заняття	1. Кириленко Л.Г., Власенко Н.В. Визначення пріоритетності кольоротерапії у формуванні основ здоров'язберезувальної компетентності дітей дошкільного віку. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. № 2 (36). С. 429-436. 2. Моліцька М. Терапевтичні казки. Львів: Свічадо, 2009. 200 с. 3. Скрипник І.М. Кольоротерапія: методичний посібник. Рівне, 2014. 147 с.	Добір літератури до теми, написання есе або наукового повідомлення, створення презентації, опрацювання завдань для тестового контролю знань в системі дистанційного навчання, опрацювання наукової статті до теми,	Максимальна оцінка - 5	два тижні

		4. Сливка Л. Оздоровчі технології і техніки терапевтичного спрямування. Івано-Франківськ, 2013. 94 с.	робота в групах над проектом (12 год.)		
Тема 6 Зміст і особливості використання музикотерапії, звукотерапії та сміхотерапії у навчально-виховному процесі початкової школи	Лекція, практичне заняття	1. Локаєва Г.В. Можливості використання музикотерапії в загальноосвітніх закладах. Мистецтво та освіта. 2016. № 4. С. 7-11. 2. Сорока О., Банкул Л. Музикотерапія як інноваційна здоров'язбережувальна технологія для роботи з молодшими школярами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2007. Вип. 27. С. 192-195. 3. Сливка Л. Оздоровчі технології і техніки терапевтичного спрямування. Івано-Франківськ, 2013. 94 с. 4. Тітаренко С.А., Заяць Д.О. Покращення психічного здоров'я дітей дошкільного віку засобом сміхотерапії. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2014. Вип. 118 (3). С. 273-275.	Складання літератури до теми, створення презентації, написання есе або наукового повідомлення, опрацювання завдань для тестового контролю знань в системі дистанційного навчання, опрацювання наукової статті до теми, робота в групах над творчим проектом (12 год.)	Максимальна оцінка - 5	два тижні
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	<p>Вид контролю – екзамен.</p> <p>Оцінювання здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою.</p> <p>Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу (50 балів) та балу за екзамен (50 балів).</p> <p>Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумуються в підсумкові семестрові бали. Підсумковий семестровий бал складається з суми балів, отриманих студентом впродовж семестру і дорівнює сумі підсумкового балу за практичні заняття (максимально 30 балів), балу за контрольну роботу (максимально 15 балів) і балу за самостійну роботу (максимально 5 балів) та в сукупності може складати максимальну 50 балів.</p> <p>Поточні оцінки успішності (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно») – виставляються під час</p>				

	<p>проведення практичних занять. Підсумкова оцінка за практичні заняття виставляється студенту в кінці семестру і є середнім арифметичним всіх отриманих оцінок за практичні заняття та оцінок за відпрацьовані заняття, помножена на коефіцієнт «6» і заокруглена до цілого (максимально 30 балів).</p> <p>Результати екзамену (бал за екзамен) оцінюється максимально 50 балів.</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Контрольна робота виконується у письмовому вигляді.</p> <p>Вона складається із трьох питань, які охоплюють весь матеріал курсу у відповідності до навчальної програми.</p> <p>Контрольна робота максимально оцінюється у 15 балів (кожне із питань оцінюється максимально у 5 балів).</p> <p>Тривалість виконання контрольної роботи – 90 хв.</p>
Практичні заняття	<p>Поточне оцінювання знань здійснюється під час проведення практичних занять і оцінюється в національній шкалі (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).</p> <p>Підсумкова оцінка за практичні заняття є середнім арифметичним всіх отриманих оцінок за практичні заняття та оцінок за відпрацьовані заняття, помножена на коефіцієнт «6» і заокруглена до цілого. Максимальна оцінка балів за практичні заняття 30 балів. Окремо оцінюється написання контрольної роботи (15 балів) і самостійна робота (5 балів).</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Студент допускається до підсумкового контролю, якщо виконав більше 60% завдань курсу, відпрацював всі заняття і за результатами оцінювання (бали за практичні заняття, контрольну роботу і самостійну роботу) набрав більше 25 балів.</p>
7. Політика курсу	
<p>Присутність студентів на практичних заняттях, контрольній роботі та екзамені є обов'язковою.</p> <p>У процесі написання контрольної та екзаменаційної робіт неприпустимими є плагіат та списування.</p> <p>Обов'язковим для отримання допуску до екзамену є відпрацювання практичних занять, написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи.</p> <p>Якщо студент пропустив практичне заняття, необхідно виконати всі практичні завдання, передбачені даним заняттям, пройти тестування та отримати відповідну оцінку. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.</p> <p>Студент, який не набрав 25 балів (сума балів за практичні заняття, контрольну роботу і самостійну роботу) до екзамену не допускається. У такому випадку до початку екзаменаційної сесії студент може отримати допуск до складання екзамену, відпрацювавши всі заняття і виконавши всі передбачувані види робіт, зокрема написання контрольної роботи, виконання самостійної роботи, тестування у системі дистанційного навчання.</p> <p>Лекції, тестові завдання, завдання для самостійної роботи, а також додаткові ресурси для засвоєння змісту курсу є доступними на сайті дистанційного навчання.</p>	
8. Рекомендована література	
Базова література	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Антонова О.Є., Поліщук Н.М. Підготовка вчителя до розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2016. 248 с. 2. Бардов В.Г. Загальна гігієна та екологія людини. Вінниця: Нова книга, 2002. 216 с. 3. Богосвятська А. «Ранок» і «вечір» уроку як гармонійна зміна природних психофізіологічних фазових станів дитини. Зарубіжна література в школах України. 2016. № 10. С. 10-18. 4. Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 391 с. 5. Даценко І.І. Гігієна і екологія людини: навч. посібник. Львів: Афіша, 2000. 248 с. 6. Державний стандарт початкової освіти: Постанова кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF 7. Димань Т.М. Екологія людини: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2009. 376 с. 8. Желібо Є.П., Зацарний В.В. Роль біоритмів у забезпеченні життєдіяльності людини. Безпека життєдіяльності: підручник. К.: Каравела, 2007. 169 с. 	

9. Залеський І.І., Клименко М.О. Екологія людини: підручник. К.: Академія, 2005. 288 с.
10. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
11. Здоров'язберігаючі технології у навчальному закладі / упоряд. О.Колонькова, О.Литовченко. К.: Шкільний світ, 2009. 128 с.
12. Ілійчук Л.В. Педагогічні умови використання арт-терапії в освітньо-виховному просторі початкової школи. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2016. № 2. С. 114-118.
13. Кириленко Л.Г., Власенко Н.В. Визначення пріоритетності кольоротерапії у формуванні основ здоров'язбережувальної компетентності дітей. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. № 2 (36). С. 429-436.
14. Кондратюк С.М. Інтегрований підхід до формування у молодших школярів здорового способу життя: здоров'язбережувальне виховання: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.Макаренка, 2013. 191с.
15. Кондратюк С.М., Павлушенко Н.М. Працездатність учня. Основи здоров'я. 1-4 класи: матеріали до уроків: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2013. 162 с.
16. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
17. Локаєва Г.В. Можливості використання музикотерапії в загальноосвітніх закладах. Мистецтво та освіта. 2016. № 4. С. 7-11.
18. Микитюк О.М., Злотін О.З., Бровдій В.М. Екологія людини: підручник. Х.: «ОВС», 2004. 254 с.
19. Мірошніченко Т.В. Навчально-виховний потенціал педагогічної пісочниці у змісті професійної підготовки педагога. Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць. Полтава, 2011. С. 218-223.
20. Моліцька М. Терапевтичні казки. Львів: Свічадо, 2009. 200 с.
21. Плахтій П.Д. Біоритми і режим дня дітей та підлітків. Основи шкільної гігієни і валеології. Теорія, практикум, тести: навч. посіб. Кам'янець-Подільський, 2009. 285 с.
22. Повна енциклопедія очищення та лікування організму / укладач І.Левашова. Донецьк: ТОВ «Глорія Трейд», 2010. 384 с.
23. Презлята Г. Здоровий спосіб життя: ідеї, пошуки, досвід: монографія. Ів.-Фр.: НАІР, 2013. 484 с.
24. Скрипник І.М. Кольоротерапія: методичний посібник. Рівне, 2014. 147 с.
25. Сливка Л. Екологія дитинства: навчально-методичний посібник. Ів.-Фр.: НАІР, 2014. 164 с.
26. Сливка Л. Здоров'язбережувальна педагогіка: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г.М., 2016. 200 с.
27. Сливка Л. Оздоровчі технології і техніки терапевтичного спрямування. Ів.-Фр., 2013. 94 с.
28. Стасенко В.Г., Волканова В.В. Здоров'язбережувальні технології. К.: Шкільний світ, 2013. 120 с.
29. Сорока О., Банкул Л. Музикотерапія як інноваційна здоров'язбережувальна технологія для роботи з молодшими школярами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2007. Вип. 27. С. 192-195.
30. Теорія і практика арт-терапії: навчально-методичний комплекс / укл. І.В.Бабій. Умань, 2014. 75с.
31. Тітаренко С.А., Заяць Д.О. Покращення психічного здоров'я дітей дошкільного віку засобом сміхотерапії. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2014. Вип. 118 (3). С. 273-275.
32. Федій О.А. Естетотерапія: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2012. 304 с.
33. Федій О.А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика: монографія. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2009. 404 с.

Додаткова література

- 1.Базима Н.В., Мороз О.В. Значення музикотерапії для розвитку мовлення у дітей з аутистичними порушеннями. Логопедія. 2013. № 3. С. 3-8.
- 2.Бакай С.Ю., Мартічян О.А. Музикотерапія та вокалотерапія у сучасному педагогічному процесі. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. 2011. Вип. 14. С. 13-16.
- 3.Батищева Г. Музикотерапія як метод психокорекції. Психолог. 2005. № 14. С. 25-28.
- 4.Безклинська О., Миронова Т. Музикотерапія під час роботи з дітьми з особливими потребами. Позашкільля. 2014. № 12. С. 61-64.
- 5.Бойко А.Е. Використання арт-педагогічних технологій як засобу творчого самовираження молодших школярів у позашкільних навчальних закладах. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2014. № 5. С. 68-73.

6. Болсун С. Зовнішність учителя як компонент педагогічної техніки. Початкова школа. 2000. № 7. С. 48-50.
7. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі. Здоров'я і фізична культура. 2006. № 8. С. 1-6.
8. Ващенко О., Свириденко С. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи. Початкова освіта. 2005. № 46. С. 2-4.
9. Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини. Суми: ВТД «Університет. книга», 2008. 391 с.
10. Гречишкіна А., Коваленко Н. Пісочна психотерапія. Палітра педагога. 2010. № 5. С. 10-14.
11. Деркач О., Вацьо М. Впровадження елементів музичної терапії в навчальний процес підготовки майбутніх учителів початкових класів. Рідна школа. 2005. № 12. С. 54-56.
12. Димань Т.М. Екологія людини: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
13. Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя: колективна монографія / за ред. Ю.М.Швалба. К.: Педагогічна думка, 2007. 276 с.
14. Єнгаличева І. Казкотерапія як один із методів корекційно-розвиваючої роботи з педагогічно занедбаними учнями. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2012. Вип. 25. С. 70-72.
15. Єфімова Є.М. Здоров'язбережувальні технології у контексті педагогічних досліджень. Проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 1. С. 57-58.
16. Задоя Л. Колір і здоров'я дитини. Початкова школа. 2007. № 11. С. 54-56.
17. Залеський І.І., Клименко М.О. Екологія людини: підручник. К.: Академія, 2005. 288 с.
18. Костіков В.О. Переваги арт-терапії як засобу адаптації дітей молодшого шкільного віку до умов навчально-виховного процесу. Молодий вчений. 2015. № 5 (20). С. 104-107.
19. Коцур Н.І., Гармаш Л.С. Здоров'язберігаючі технології у навчально-виховному процесі початкової школи. Проблеми освіти: наук.-метод. збірник. К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. Вип. 49. С. 132-135.
20. Локарева Г.В., Рись М.Ю. Використання засобів музичної терапії в самореалізації дітей з особливими потребами. Вісник ЗНУ. Педагогічні науки. 2009. № 2. С. 129-133.
21. Музичук О.О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів. Проблеми сучасної психології. 2012. № 17. С. 34-37.
22. Онопрієнко Ю. Динамічна парта. Початкова школа. 2007. № 5. С. 47-49.
23. Оржеховська В.М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошук. Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2011. № 4. С. 29-31.
24. Орлова О. Казкотерапія як природний засіб формування морального здоров'я дошкільника. Вісник Інституту розвитку дитини. Збірник наукових праць. 2009. Вип. 1. С. 65-71.
25. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / упоряд. Л.А.Шик, Н.І.Дикань, О.М.Гладченко, Ю.М.Черкасова. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 127 с.
26. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії. Мистецтво та освіта. 2008. № 2. С. 9-12.
27. Роговик Л. Саморегуляція у професійній діяльності вчителя. Початкова школа. 2004. № 11. С. 55-58.
28. Савченко О. Реалізація оздоровчої функції шкільної освіти. Директор школи, ліцею, гімназії. 2002. № 4. С. 11-18.
29. Садова І. Казкотерапія – сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби. Актуальні питання гуманітарних наук: Педагогіка. 2015. Вип. 11. С. 293-298.
30. Сінельникова Т.В., Ворнік Н.О. Діагностика та корекція агресивності молодших школярів методом казкотерапії. Наука і освіта. 2016. № 2-3. С. 10-15.
31. Сухорукова Г., Громнюк О. Кольори дитячих малюнків як джерело інформації про внутрішній світ та прихований стан дитини. Вісник Інституту розвитку дитини. Збірник наукових праць. 2009. Вип. 2. С. 53-59.
32. Ткаченко Т. Музикотерапія і її внесок в оздоровчу, виховну і моральну функцію молоді. Молодь і ринок. 2012. № 4 (87). С. 17-20.
33. Федій О.А. Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2009. № 11 (174). С. 282-292.
34. Федій О.А. Пісочна терапія у просторі професійної діяльності сучасного вчителя. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2009. № 43. С. 96-101.
35. Фрадинська А.П., Лазаревська Ю.В. Казкотерапія як засіб психокорекції емоційної сфери молодших школярів. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна». 2015. № 10. С. 66-68.

36. Школа сприяння здоров'ю від А до Я: перші кроки / упор. Н. Черненко. К.: Шк. світ, 2010. 112 с.

37. Я – моє здоров'я – моє життя («Якалка»): навч.-метод. посібн. / за ред. О.А.Голоцван. К.: Навч. книга, 2004. 256 с.

38. Яцук Г. Ф. Допитливим про основи здоров'я. Тернопіль: Астон, 2004. 152 с.

Викладач _____ Ілійчук Л.В.